

САНАГА ОЛОХ

Чурапчы
улуунун хаһыата

ХАҞЫАТ
1991 СЫЛ АЛТЫННЫЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 9 (8758)

ЧЭППИЭР

2002 сыл

Тохсунньу

24 күнэ

• Бааһынай хаһаайыстыбата

ДОТАЦИЯ, ТЕХНИКА – БАРЫБЫТ БАҞАТА

Журналист, хаһыат үлэһитэ күнүз туох сананы көрбүтүн, билбитин сыыска-буорга түһэрбэнкэ үлэтигэр туһанар, сөптөөх диябитин арааччыларыгар тирээр сорукаах. Биэр үтүө күн диякка, үлэм сүннүүнэн тирилтэбэ сылдьан Н.Д.Сивцева диян бааһынайдыын биллестим. Наталья Давыдовнаны интэриэһиргин көрбүтүм диян, бастатан, улуус кинээттэн киһи эрэ эбигис тийэ, санаа охсулат Салай Бэрэттэн, этэр урдук, кыры учаастактан ылдыара, буолла. Иккиннэн, кини киһи жыһытынан тыла-өһө ылынарыылааба сэнээртэ. Сүһүнэн, кинилэр дияр-арган Сыланга А.Е.Сивцев салайар "Бэрэ" диян Президент иһинэн кириэр тирэх хаһаайыстыба иһинэн бааллар эбит...

Онон, "киһи кэлсэтэн билсэр" диялларини, бачча бэйлээх "хаһыатым геройа" бэйэтэ кэлэн биэрбитин кини, мүлчү туллакка.

бааһынайдыын сэлэргэлэн ыллым. Ону мантан аллара билсин.

– Дойдубут аатынан "Бэрэ" диян хаһаайыстыбаа биһиги диян кэргэн чилиэммит. Салайааччыбыт А.Е. Сивцев. Сыланга олодор. Кини мин кэргэним биригэ төрөөбүт быраата. Бааһынай хаһаайыстыбатын иһинэн кирирдэбит да, биһиги Бэрэ учаастагар барбыт. Онон өлүү-чаас арахан, манна бэйэбит диян кэргэн иһинэн үлэлээн-хамсаан олоробут. Сайын эрэ биригэ оттуубут, диян биллһиннэрэр Наталья Давыдовна.

Кини салгыи кэлсиниркэн, диян кэргэн иһинэн 16 ынах сүөһүлээхтэр, ол иһигэр 6 ынахыктаахтар, сылгылар диян 7 биз уонна биэр атыр. Олору сэргэ сибиннээлээхтэр, куурус салаахтар, обуруот хаһаайыстыбалаахтар. Онон "Бэрэ" Сивцевтэрин онгортон таһаарыыларын киһи мыймаг.

Бу алыпт сайын бэс ыйыттан туттаран, агардас үүттэн 30 тыһ. солк., күлүн эхкэ анаан 2 ынах сүөһүнү, 3 убаһаны туттаран 17 тыһ. солк. аахсыбыттар. Онон ыал кыһынныга бэйэ аһырыгар, туттарыгар 6 куул халпыыстаны, 40-ча баанка огурусуну, ону тэнэ помидору, хортуолпуйу хаһааммытын эбэн кэбис, харчыга таһаар. Ботучу дохуот, бал 4 олообуттан үстэрэ оскуола дьоно, улаханнара 6-с кылаас, саамай кыралара 6 саастаах.

– Ааспыт сайын хаһаайыстыбабыт салайааччыта А.Е.Сивцев туруорсуутунан "Чурапчы" кооператив эппэрээрдир пуун астаран олохтоохтор аһара диян абыранныбыт. Онуоха мантан В.И.Сивцева лабораннар анал курстарыгар Чурапчыга кириэн үөрэммитэ. Ол пууммут алтынны ыйтан тохтоон хаалбыта. Биһиги кыһыннары да туттарыа этибит. Пуук тохтуобуттан

Сыланга сүөгэйинэн идьэр буолбуппут. Кэлин үтү тогортон хаһаанан эрбит.

Дыйкэр, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын туттарааччыларга тутта төлөһүү олохтоноор буолбута олус абыраллаах, улахан интэрнэһи да үөскэттэ. Онон ол-бу аахсыыларбытын, холобур, уматыгы, солярканы уу харчытыгар бу Сылантан ылан барабыт, комбикорм да атыыластыбыт. Тыа сиригэр үлэлииргэ-хамсыырга сөптөөх усулуобуйа тариллино дийбит. Маныаха "Чурапчы" кооператив тэрээһинэ барыга көстөр. Оттон бу сылга кириэн баран кыстык сэттиннэ, ахсынны ыйдарынаабы дотация харчыга бэрлибэт буолбутун истэн соһуйдубут, хомойдубут. Сүөһүттэн, сиртэн бородууксуйаны ылааччылар дотация көмөтө уснаа техникага суох өнүйбүппит.

Дьэ, итинник тыа үлэһит дьонун бүтүн бабатын этэн түмүктээтэ сэлэргэлээччим, кыры учаастак бааһынайа Н.Д.Сивцева.

С.СМИРНИКОВА
кэлсэттэ.

Улууска – бу күннэргэ

МУОДА КИЭЭТЭ

Ааспыт өрөбүл күн Чурапчы алын сүһүөх оскуолатыгар оҕолорго үөрүүлээх дьоро киэһэ буолан ааста. "Саһарса" диян быйыл алтын үлэлиир студия эдэр модельердара бөлөхтөрүнэн арахан түөрт модели көрдөрдүлэр. Ол курдук, кыра бөлөх "Төрөөбүт күн", орто уонна улахан бөлөхтөр баалга кэтэр таһаһы уонна дийкэстэн тигиллибит кестүүмнэри көрдөрдүлэр. Студияны А.С.Дьячковская уонна балетмейстер П.И.Нова салайан үлэлэтэлэр. Кинилэр оҕону пластика, хамсаныы көмөтүнэн личность быһыытынан дэгиттэр сайдарга уһуйахтар. Музыка тыаһынан добуһуолламмыт дьоро киэһэттэн оҕолор кэрэ моделлары, сага кестүүмнэри көрөн үөрэн-көтөн, астынан тарбастылар.

НОРУОТ ЭМЧИТЭ ЫАЛДЫТТААТА

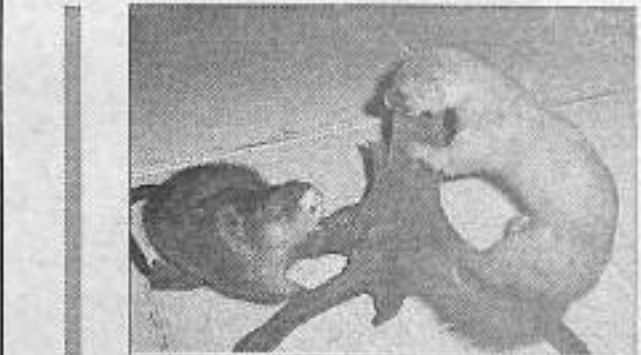
Согорутаабыта биһиги улууска норуот эмчитэрин республикатаары ассоциациятыттан түһүгэ эмчитэ Д.Д. Аммосова нэдиэлэ устата үлэлээн барда. Улуус кинээтгар Сыланга, Кытаанааха сырдыта, үгүс киһини эмтээтэ. Дария Дмитриевна сүлдьыбит сирдэригэр ассоциация үлэтин-хамнаһын туһунан биллһиннэрдэ иһинэн ассоциация председателэ Владимир Кондаков "Айыы киһитэ, аах", "Ойуун эмтир ньымалара" диян кинигэлэрин атытын тарийда.

КӨРӨӨЧҮ КҮНТЭН-КҮН ҮКСҮҮР

Улуустаабы культура управлениетын быыстапкалыыр саалатыгар туруоруллубут айылбатан дэгиттэр талааннаах, мындыр уус, муосчут, таксидермист И.И.Говоров айар үлэтин быыстапкага үгүс киһи болсомтоотун тардар. Муһунан, маһынан чочуйан айылбаны кытары алтыспыт киһи харабынан кырабытык көрөн, кыыл, көтөр-сүүрэр хамсаныытын сүрдээх чолгутук тирээр бу быыстапкага, тарийээнчилэр аталларинан, көрөмү күнтэн-күн үксүүр. Оскуолаларга үөрэх чыппэрэ сааланан оҕолор бүтүн кылаһынан кэлэн көрөллөр. Инокентий Инокентьевич бу үгүс сыраны эрайэр садах үлэлэрин дийин махтаһын билиэтинэн, бэйэтин учууталыгар, таксидермист А.А.Поповка анаан тарийда.

В. ПЕТРОВА.

Хаартыскаларга: таксидермист И.И. Говоров үлэлэргэ.



Автор түһэриилэрэ.

ЛИНГВИСТ-УЧЕНАЙ С.А. НОВГОРДОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 110 СЫЛЫН ТУОЛУУТУГАР АНАЛЛААХ УЛУУСКА ЫТЫЛЛАР ДЬАҞАЛЛАР БЫЛААННАРА

Дьаһаллар	Буолар бириэмэтэ, мизэтэтэ	Тэрийиэгэ эппирээттээхтэр
Оскуолаларга С.А. Новгородов төрөөбүтэ 110 ылыгар аналлаах "Ийэ тыл" нэдиэлэтэ (анал тылааннаан)	олунньу 11–16 күннэрэ	үөрэх управлениета, оскуолалар администрациялара
Улуустаабы библиотечнай ситимгэ "Ийэ тыл" аналлаах нэдиэлэ	олунньу 11–16 күннэрэ	кииникэммит библиотечнай ситим
"Сана олох" хаһыакка анал таһаары	олунньу	хаһыат редакцията
С.А. Новгородов төрөөбүтэ 110 ылыгар туолуутугар аналлаах литературнай конкурс	олунньу 1 күнүгэр түмүктэнэр	"Сана олох" хаһыат редакцията, Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата
С.А. Новгородов аатын сүгэр Чурапчы орто оскуолатын туһунан телевизорунан анал биэрийи бөлэмнээһин	олунньу	"Маарыкчаан" ТРС
"Уус-уран айар тыллаах дьэ кэргэн" диян улуустаабы конкурс	олунньу	культура управлениета, улуус дьаһалтатын дьэ кэргэннэ отдела
"Ийэ тыл" сурук-бичик күнүгэр аналлаах араатар оҕолор күрэхтэһиилэрэ	олунньу 21 күнэ	"Ийэ тыл" общество, үөрэх управлениета
С.А. Новгородов төрөөбүтэ 110 ылыгар аналлаах үөрүүлээх киэһэ	олунньу 22 күнэ, Болтоно	улуустаабы, нэһилиэктээби комиссиялар
Айар талааннаах оҕолорго улуустаабы конкурс	түмүгэ бэс ыйыгар тахсар	"Ийэ тыл" общество, үөрэх управлениета
Айар талааннаах оҕолор айымныыларын омуурунньутун бэлэмнээн бачээттэти	сыл устата	"Ийэ тыл" общество, үөрэх управлениета
С.А. Новгородов төрөөбүт нэһилиэгэр золтоого үөрээнэччилэргэ аналлаах саха тылын тырааһынныга	бэс ыйыгар	"Ийэ тыл" общество, үөрэх управлениета
С.А. Новгородов төрөөбүт сиригэр баар эргэ утуулары көтүрүү, ыраастааһын	сыл устата	Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата
С.А. Новгородов төрөөбүт алаһын (уоразыттан) үөрэтэр, көрөр, харыстыыр экологическай хайысхалаах лааһары тарийэн үлэлэтин	сыл устата	үөрэх управлениета, Болтоно орто оскуолата
С.А. Новгородов төрөөбүт сиригэр кини аатын дэгиттэр билиэлэри, туугуну былааннаан үлэтин сабалаһын	сыл устата	улуустаабы комиссия, Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата
С.А. Новгородова аналлаах үбүлүөйүнэй ыһыах	бэс ыйа	Болтоно нэһилиэгин дьаһалтата

Улуустаабы комиссия.

БҮГҮН С. С. ЯКОВЛЕВ – ЭРИЛИК ЭРИСТИИН



холбоон мал онорбуттар. Абата 1916 с. өлөк Сэмэн хаайыстыбатын бэйэтэ дьаһанан 24 саастаар биер күрүө сирдээх, отучча сүөһүлээх ыал буолар. Кыра эрдэбиттэн билингэ-көрүүгэ тардыһылаах буолан, улуус очотообу общественной-политической олоһо кини өйүгэр-санаатыгар улахан-нык сабыдыллан барбыт. Дьэ, ол иһин 1917 с., сүүрбэ биэстээвэр, продовольственной комитет председателинэн үлэлэтэ сылдьыбыттар. 1919 с. сир айы ревкомнар олохтоонор Семен Степанович ревком чилиэнинэн, народной суут председателин солбуйааччынан аанар. Кини абатын сабыдылланан обо эрдэбиттэн киһи киһини баттырын-атабастырын

ратыга баар кыһыл гарни-зонга этэрэтин асалар. Ити курдук кини, кылаассабай охсуһууга бэйэтин идеятын сөптөөсүнэн ааһан, утарсааччылары кытары сэрин-лэһэртэн аккаастамматара. Дьэ, бу мантан өс-саас күөдүйүөн, бандыыттар дин ааттаммыт очотообу сана үүмүт былаас утарсааччылары Чакырга эмискэ саба түһэн, Эрилик Эристиини тутан ыларга соруммуттара табыллыбакка, 80 саастаах эһэтин сыгынаахтыы курдуккэ соһон таһааран, ойоботун тоһута тэлсэ-тэлсэ, унара-унара кырбаабыттар, онтон ийэтин Чурапчыга тутан киллэрэн 1922 с. от айын 4 күнүгэр үүрүллэн кэлбит дьоннору кытары Чурапчы икки тойон тумулларын икки

нэра күн сирин көрбүттэрэ. 1929 с. райсовет исполкомун председателинэн, 1929–1930 сс. районо сэбиэдис-сэйинэн үлэлээбитэ. 1931 с. "Ханыгыры" бэчээттэпитэ. "Суорума соруктаммыт" дин пьесата тусла кинигээн тахсыбыта. 1934 с. "Уйбаан Дууһа" дин кэлсээно кинигэ буолбута. Ити сыл "Бассабы-ык Тизхээн", 1935 с. "Ту-лавайах Уйбаанчык" дин по-эмалара бэчээтэммиттэрэ. 1934–1935 сс.Казахстанга, Ленинградка, Москвага сылдыталаан биер сыл буол-ан кэлбитэ. 1936 с. "Рево-люция уолаттара", 1937 с. "Аймалбан" дин сэлэннэрэ тахсыбытара. 1938 с. харабынан көрбөт буолбута. Саха сирин Суруйааччыларын соһо

эх бюрократ, дьонтон туора турар линиялаах дин суруй-буттара. Олорго барытыгар быһаарса сатаан, быһаччы мөккүөрдэргэ кыттан эрэй бөөнү көрөр,онтон аны иитэр кыһын Тамараны куһаҥнык тутар дин дьыла-ла тэрийэнэр, кытаанах бы-ыгабар сүктэрэллэр. "Онон уопсайа арыах сыл итигэр үс төгүл кытаанах быыгабар-дана", – дин суруйар Н.То-буруокап. Кэники сылларыгар оройуон хаһыатын редакто-рынан үлэтин сылдьан, урук-кутун курдук, үгүс общест-венной үлэлэри толорбут. Хадаардаагы быбардыыр уокурукка председателинэн аанан баран, 1938 с. ха-рабынан эмискэ көрбөт буол-лан босхолонон. Эрилик Эристиин "Маарыкчаан ыч-чаттара" романыгар барыта сүүс уонган таһа персонаһы таан туруортаабыта. Ро-ман бүтэник строкаларын 1941 с. муус устар 20 күнүгэр этэн бизээн суруй-тарбыт. Сотору боулаат, не-мецкэй фашистар сэринэн саба түспүттэрэ. Сэри сабаланыабыттан ыла кини сэрини бэркэ болбойон кэ-тиир, хаһыаттар кэллэллэр эрэ бастаан Социформбио-ро иһитинириилэрин аахта-ран. Онон хайа фронт ханан барарын, географической картаны олус билэр буолан, эндэлпэккэ өйдүү сылдьар этэ дин дьон ахталлар эбит. Макаров Е.А.: "Сорох-сорох сир картатан кыһан бул-бакка, төһө да кыбыһыннар-бын, киниттэн, хараба суох киниттэн, ыйдарарга тий-эриим. Оччоҕо "ол сир бул, онтон оччо сантиметр алла-ра, оччо сантиметр үөһө" ди-эн этэн бизэрэ", – дин ах-тыбыт. "Сэри саба-ланыабыттан ыла бийиги кыһыыбытыгар бигэ эрэл-лээх этэ, арай сэрин уһун эрэ собук буолара дуу, хайдага дуу диир", – диибит Климов М.Д. Сэрингэ барааччылары хайаан да таһан Толоон халдаайытыгар дьэри ата-арсара уонна тыл этэн алҕан хаалара. Ол барар дьонно күүстээх сабыдыла-лаах буолара. "Кини этэн-тыһыан бардабына, ытаһы-соһоһуу суох буола түһэр, хайдах эрэ дьон санаата ол курдук өрө күүрэрэ", – дин салгыы ахтыбыт Климов М.Д. Эрилик Эристиин Ада дойдуну көмүскүүр Улуу с-рини тутатына уус-уран ай-ымныга көрдөрүөн баа-ран, сэри олобуттан "Миха-чеевтар көрсүһүүлэрэ" дин сэлэни суруйан бүтэрбит. Ол издательствога дуу, ханнык эрэ хаһыакка дуу ыһтыллан баран устунан сүтэн хаалбыт эбит. Онон бу айымныта күн сирин көрбөтөө. 1942 с. атырдыах ыйын санаатыгар өлөр охтуутун охтубута. Ый кэрингэ суорбанга-тэллэххэ сытан олус эрдээнэн баран, балаан ыйын 8 күнүгэр сар-сыарда 9 чааска өлбүтэ. Сэри аймалбанаах кэмэ да буоллар, кэриэс тыл этэн, кинини төрөөбүт-үөскээбит алааһыгар – Толоонтон би-ер көстөөх сиргэ Бэрэсэ илдьэн көмүттэр. Чакыр Толооно Эрилик Эристиин олорун бастагы уонна тилэх күннэрин атаарбыт төрүт түөлбэтэ дин нэһилиэнньэ сөпсөһөн, кини уонна быраа-та Кыра Хабырыны унуохта-рын Толоонго көһөрөн аһалан көмүттэрэ.

ӨЛБӨТ-СҮППЭТ СҮДҮ ТАЛААН

Саха бастагы романын суруйбут уонна норуот дин-ниик сүүгүрүйэр, улахан-нык атыктыыр суруйааччыта Семен Степанович ЯКОВ-ЛЕВ—Эрилик Эристиин. 1892 с. тохсуньу ый 24 күнүгэр Чакырга орто бааһына кэр-гэнигэр күн сирин көрбүтэ. Кини бу орто дойдун олоһор баара-суоһа 50 сыл олорбу-та. Биер да күн оскуолага чөрөммэтэх эрэри, чугас уруута Г.Д. Старостин, нэһилик үөрэхтээх кийитэ Е.М. Егоров көмөлөрүнэн баар, суруйар буолбут. "Ки-нигэ суоһа бэрт буолан, илбүт дьон унуохтарын сааһыгар суруллубут суругу элбэхтик аһар эһим", – дин "Чурапчы олохтооһо Е.А. Ма-каровка кэлсээбит эбит. От-тон Сэмэннин биергэ иһитиллибит Яковлева И.Я. "Мин Сэмэнгэ тымык тутан бизэрэри, оччоҕо киһи туос-ка чобуунан буукуба суруй-ара. Ол курдук киһэ хоһук-ка дээр олоһон, арыт дьом-мутуттан мөбүллэрбит", – ди-эбит. Итиник дьаныһан ту-ран дьарыктанан, уончатын туолуутугар ханнык бабарар суругу иһитибэккэ баар бу-олбут. Ол аата, кини бэрт кыра сааһыттан билингэ-көрүүгэ дьулуһуулаах эбит, суругу аарыан баратыттан, төһө да кумаадыта, уруучу-ката суох буоллар, буукуба-ны туоска суруйан үөрэтэн, үүстээх санаатынан сыл-лорук туруоруан ааргар

бабатын ситиспит. Кинини тулалыыр зйгэ олус кыра сааһыттан абыла-абыт. Ол курдук, олонхону, сахалыы ырыаны-тойугу ум-сугуйан туран истэр идэлэм-мит. "Уончалаах обо сылды-ан быраатын Хабырылланы кытта араас бухатырдар тойуктарын туйан, алаас иһигэр ынах хомуйар кэмнэ-рингэр айдаан бөбөнү күһүрүллэрэ", – дин Г.Д. Старостин ахтыбыт. Бэрт эдэр эрдэбиттэн дьону кырабытык быһыы-таһаа хоһуйар, май-гыларын-сигилилэрин уус-уран тыһынан бэргэнник этэн үүт-үкчү дьуһуйэр идэ-лэммит. Онук адыас обо сааһыттан уус-уран тыл сүмэттигэр умсугуйбут уонна уран тылы тус олоһор сатаан туттарга колонууга күнүтэ үгөскэ кубулуйбут. Ардыгар онгун кардары-таары туй-суунан, ырыанан-тойугуан этэргэ дьулуспута кинини кытта биергэ үөскээбит дьон уостарыттан түһэрбэт себү-лээн ылыыр ырыалара буол-лан хаалбыттар. Аатырбыт ырыаһыттартан Ырыа Ыл-даалыын өр кэмнэ олус ис-тинник доһордоһбут. Норуот үйэттэн-үйэбэ илдьэ кэлбит уус-уран тылыгар-өһүгэр, олонхотугар сүүгүрүүтэ, уһуйуллуута бу маньык нору-от талаанырыттан сабалам-мыт. Быдыргы сахалар үгэстэ-ринэн, 18 саастаагар Уйбаан Егоров кыһын Даайаны

себүлээбэт тыһына иһитил-лэн, сана уларыбыт былаас ирдирин ис сүрээттэн ыһынар, үйэ тухары ха-ранатык бүгэн олорбут саха дьонно сайдыан-үүнүөн баратыттан, ойоботуттан кэ-тээн керэ сылдыбакка, тус бэйэтинэн кыттыһан сана былаас күүрэниэх улары-тыларыгар үлэлээр суолу тутуһар. 1920 с. Чурапчыга буолбут бизэ улуус, онтон уон улуус дьаһаныларын конференцияларыгар кыт-тыһы ылар. В.И.Ленингэ телеграмма ыһтыһар уонна очотообу былаас улуу сирдэбиттэн харда теле-грамма ис хоһоонун эт кул-гаарынан истэр үөрүүгэ кы-тыһар. Гражданской сэри-нигэр 1921 с. Кыһыл Армия кэчкэтигэр бара өттүнэн ки-рэр. Сокольников коннай-ударнай этэрэтигэр захоз-туур, саллаат быһымынан араас соруудахтары толоруу-га сылдыһар. Онтон собурууну этэрээт Е.Роман-ченко командирдаах иккис ротатыгар ыһыллан, хас да төгүл үрүннэр тоһуурдары-гар түбэхэр, Харыйалаа-ах,Төхтүр кыргыһылары-гар иһиники кимэн кирээч-чилэр кэчкэлэригэр сылды-ар. Коробейниковы үл-түрүтүү кэнииттэн Дьокуус-кайга саха национальнай этэрээтэ тэриллэн оно захоз-туур. 1922 с. сайын ми-лиция этэрээтин начальнигы-нан аанан, очотообуҕа Чу-

ардынан собурууну тыа иһигэр Луохтуур кыһын унуосун таһыгар аһалан, ту-туллубут дьон бэйэлэрэ хас-пыт улахан иһинэригэр дуга-новецтар бэлэмнэммит ич-чээбэй мас элчиргэлэринэн төбөҕө сырбаталаан унуора-уноора тыһынаахтыы кем-пүттэрэ өргө диири буору көбүөхтэтэ, мөксө сылпытта-рын туһунан Эрилик Эристи-ин ахтытыгар суруллубута. Ол "Чурапчытаагы хологу-уска" дин ааттаммыт ыар дьайыы быһыл от айын 4 күнүгэр 80 сылын туолуох-таах. Бандыыттар Эрилик Эристиин быраатын Кыра Хабырыһы, иһин күтүөтүн, түөрт уруутун өлөрбүттэрэ. Оболоро уонна кэргэнэ куо-рака баар буолан тыһынаах орлуттара. Оттон суос-соботох кыһын, санардыы олорор буолбут Валыны, би-ер ынагы толук ылан тыһы-наах хааларыттар. Маны таһынан тух баар малын ба-рытын халаан илдьэ барбыт-тара, сүөһүтүн имирэ эспит-тэрэ. 1922 с. Эрилик Эристиин демобилизацияланан кэлэн баран дьонун иитэр кыһалбаттан Дьокуускай ти-пографиятыгар наборщицы-нан үлэбэ киирбитэ. Куорат исполкомун, профсоюз уобаластаары Советин чи-лиэннин талыллыбыта. Оч-чотообу кам бастыг дьонно-рун кэчкэлэринэн, 1924 с. Коммунистической партия чилиэнинэн ылыллыбыта. "Саха омук" общество теат-ральной секциятыгар чили-энин киирбитэ.

1925 с. Чурапчыга ЯООГПУ боломуочунай-ынан аһанан тахсыбыта. Ол сылдьан Мэнэ улууһун Ал-тан нэһилигин кийитэ Стручков саайкатын арый-сыбыта. Үрүннэр кистээбит 20 устуука билингэ-кэрүү, хас да дьааһык гранатала-рын уонна ботуруоннарын урут бандыыттаабыт дьон-нортон былдьаан ылбыта. 1926 с. нэһилигэр Чакырга кэлэн үөрөбө суохтар оскуо-лаларын аһан бэйэтэ үөрө-лүтэ. 1926 с. бүтүүтүн эргин Чакыр нэһилигин Советин-председателинэн үлэлээби-тэ. 1924 с. "Ленин кэриэһэ" дин бастагы хоһоно бэчээ-ттэммитэ. 1928 с. "Бөтүннэр", "Куһаҥан күнүгэр куттала улаал-пыт", "Соһуочу үөрүү", "Кы-раттан орпук" дин кэлсээн-

уонна оройуон тэрилтэлэрэ усулуобуйатын онорон пен-сия аналлытара. 1939 с. "Кэриэс туолууга" дин сэлэни, 1942 с. "Маарыкча-ан ыччаттара" дин романын суруйан бүтэрбитэ. Кинигэ кинигэтин суруйарыгар сек-ретарынан үлэлээбит Васи-лий Саввин армияга барбы-та. Эрилик Эристиин Алло-лон дин өбөтө балтараа-лааһар, Дмитриана 16 сааһыгар, 1932 с. улахан уола Вячеслав собуруу баран үөрэнэ сылдьан мунурдааба мылдан өлбүттэрэ. Урут ик-ки уолун сүтэрбит аҕа Вячес-лава өлбүт соһумар сурабыт-тан уолуун-ыксаан, үлэти-ир үлэттигэр кылгас кэмгэ көнүлүттэн, санаатын дьайдардаары норуот тыһы-нан айымнытын хомуйа оройуон нэһиликтэрин кэ-риэбитэ. Бастагы кэргэни-тэн арахан 1933 с. фальш-шөр Анисия Дмитриевна Яковлеваһын холбослутта-ра. Тамара дин кыһы иһи-питтэрэ. 1932–1934 сс. олоһор биер тусла мөккүүр күөдүйүбүтэ. Ол курдук, Кузьмин Г.М. дин урут кини өйөөн партиязга рекоменда-ция бизээн үүнэрбит кийитэ нэһиликэ Советин испол-комун председатели буолан баран дуоһунаһын тус бэйэ-тин иһтиригэр туһанан колхоз үлэтигэр тобууну таһаарыта арыллыбыт. Эрилик Эристиин Кузьмин бандыыттааһына кытты-выттан, ону аһан, төрөппүттэ-рин сойуолааһынын билэ-билэ көнөөрү тыһа дин өйөөбүт буолабына, аны кинини утары охсуһууну ыһтар. Кини куомуннаахта-рын туһунан "Кыһына" "Кы-лаас өстөөхтөрө", оройуон хаһыатыгар "Үстэ дайбаата" дин хоһооннору 1933 с. бэ-чээттэтэр. Бу хоһоонор сы-тыы-кылыс тыһынан сурул-лубут буоланнар, нэһили-эннээрэ биһирэммиттэрэ. Эрилик Эристиингэ поэт аатын бастаан аһалыттар. Дьон-сэргэ поэзия охсуһуу орудиега буолар холоруун иһиттэн аан бастаан көрбүттэрэ дин ырытан су-руйбута ученай Н.Н.Тобуру-окал. Кузьминныын мөккүө-р 1934 с. Кузьмин уонна кини үс кытыгаастара холуобунай эппиккэ тардыллан хаайы-га киириилэринэн түмүктэм-мит. Оттон Эрилик Эристи-ин утарааччылар бу дьиннэ-



79 саастаах Адамов А.И. ити туһунан маньык ах-тар: "1962 с. бэс ыйыгар түүн көһөрөөн аһалыппыт. Мин күтүгэ буоларбынан, Эри-лик уңуосун көтөхсө барбы-тым. Хаһан тас маһыгар тийбиһипитигэр дьонум кут-

ТӨРӨӨБҮТЭ 110 СЫЛЫН ТУОЛАР

Манан биридэстэрэ да иннэ биридэстэрэ. Мин кириэн тас кыһыл арийбытым. Былар кыһыл танас дин суоба. Эсон буолуо, хоруобун быдыгына ойуулаах кыһыл синаданын бүрүйбүтүтэр этэ. 20 сыл устата букатын туох да буолбатах, кырыата кырыатынан сытара. Хоруобун көтөхтүбүт, букатын сэк курдук. "Аһан көрүбүн" дин көрбүлүтүн аһыырбаан буолумматылар. Итинтэн салгыны Кыра Хабырыыс угуобар бардыбыт. Дьоммут кыһыан хаспакка сылдылар эбит. Куһабан Уруй уһугар тумул төбөтө баара, онно көмүллэн сытара. Көмтөрүмээри ыксатаннар, туох да хоруоба-таймата суох, дьиз быһыһын халтаһынарнан тас мас онорон харайбыттар этэ. Би аҕаарыччы тонмут кыһини көмүт буоланнар, иннэ сүрдээх экиэ. Чараас халтаһын мас буолан, сикһэн ибиллэ баттабыт. Уһуохтары кыраамталарын эрэ булбуппун, уһун баһыйы баттабын, тагас дуһун курдугу булан илдэ барбыт хоруоплутугар уккуптун. Михаил Егорович Васильев самосвал массыына тынан тизитэлээн ажалбытыт. Миигин кытта Демьянов П.Ф., Алексеев Д.П., Карпов Д.П., Филиппов К.М., Зверстов М.М., Никонов И.Н., Дьяковская В.Е. 1 сылдыбыттар".

Дьэ, ити курдук Толоон бөлүөлөгөр кижэри кытта убайды-бырааттымы Яковлевтар тимиэр эрбээтэки түрүөнэн эргитиллибит уһуохтара көстө түһэр. Эрилик төрөөбүтү 100 сылын бэлиттээһиннэ бырааттылар уһуохтарыгар бири дойдубалхара сууран-көтөн, Москва бааг оморторон, ирматор биригитлэри туруорбуттара. Суруйааччы 1937—1942 сс. өлөрбүт дьызыгэр киникэ ананмыт музей үлэлиир. Дьизэ киирэри кытары көрдүгүрэ чэйдиллэрэ, иҕар өттүгэр олоролорго. Дьиз хакас өттө медпункт этэ. Манан, сибээки ойуулаах атахтардаах кыраый суруунар остуол, үрүһ аалбаанынан бүрүлүбүт холпо,



нэһин өйөнөрдөөх, хара өгнөөх олоппос-бу Эрилик Эристин дьызын мала-сала, кугун-сүрүн иҕэриммит былыргы тариллэр. Итинник саха норуотун талааннаах суруйааччыта Эрилик Эристин хайа да суруйааччы олобор маарынаабаат, туспа суоллаах-нистээх олобу олоорбута. Эдэр, эрчимнээх сааһа былаас уларыгар кэмниин алтыһан, олох меккүөрүн оргуйар үһүнэн үлэлээн-хамсаан, ол кэмкөрдээби саха норуотун трагедияларын айымньытыгар суруйан, Саха сириг оччотоосу историятын бэйэтин суруйууларынан чагылхайдык үйэтипит сүдү талаан буолар. "Маарыкчаан ыччаттара" романа А.Ольхон тылбааһынан Иркутскай куоракка төрдүс тегүлүн бэчээттэнэн таһаарыллыбыта. "Революция уолаттара" сэхэнэ иккис тегүлүн казахты тылбаастааммыта. Олоһун, айар үлэтин туһунан төрөөбүтү 100 сылын туолуутугар учена Н.Н.Тобуроков 1992 с. Чурапчы типографиятыгар диригилик ырытыллан суруллубут бэртээхэй кинигэни бэчээттэтэн суруйааччыны үйэтиһигэ улахан кылаатын

киллэрсибитин улуус дьонорсэргэтэ умнубаттар. Николай Николаевич аспирантурага үөрэнэ сылдьан бири ый курдук Чурапчы оройуонугар кэлэн Эрилик Эристин туһунан дьонтон ахтылары хомуйбута уонна Дьокуускайга архивка туттарбыта. Кийи Эрилик Эристин туһунан бэйэтин көрүүлэрин, ырытыларынан ааба олоннун ис сүрэхтэн сөпсөбөбүн. Кырдык да, Эрилик Эристин баар-суох чугас дьонноруттан-күн-күбэй ийэтиһэн, быраатыттан, икки күтүөтүтэн, түөрт урууттан бири кэмгэ матан, бастаки кэргэниттэн үс, иккис кэргэниттэн бири оболорун сүтэрэн, кийи айытисибит ыар дьылбаланнар даһаны, олохко тардыһыта куустазы кийини сөхтөрөр, долгутар. Төһө даһаны үөрэбэ-хаара суох буоллар, суруйан хааларбыт айымньылар кийини өлбөт үйэлээтиһэр, төһө да харабыттан-көһүттэн элийдэр, өлөр, ыарыга көйдөрдөр, өйүн сүтэрэр тийэх чааһыгар дьэри айар үлэ умсулҕаныгар абылатта сылпытта саха омук тыйыс тулурун, сүдү муударай омук буоларын кэрэһилиир.

Төрөппүт кыһыа Валентина бандыыттартан тыһынаах ордон кийи-хара буолан, Амма Абабатын кийитигэр Еремеев И.К. кэргэн тахсан биэс оболомута. Иван Константинович 91 сааһыгар сылдыар, Ага дойдуну сэринит инбэлэһитэ. Биэс оболоруттан улаханнара Иван Еремеев "Россия бочуоттаах кинематография", "Саха сириг кинизтин ветерана" знактардаах, бири уоллаах, үс кыһытаах. Уоллара Чакыр окуолатыгар үлэлиир, идэтинэн көмүс уула. Улахан кыһытара Дария, кэргэнин Дмитрийа, Дьокуускай даһы Оперта уонна Балет театрын балерината, орго кыһытара Вилена Дьокуускайга акушер-гинекологунан үлэлиир, кыра кыһытара

Сардаана балетнай училищета үһүс сылын үөрэнэ сылдыар. Валентина Семеновна иккис уола Семен Иванович Яковлев СР Государственной Муһыарын (Ил Түмэн) тэрийэр уонна депутаттары кытары үлэбэ управлениын начальнигынан үлэлиир. Икки оболоох, ийэтин ааттатар Валентината кэргэн тахсан оболонно. Уола Саха армияга сулууспалыр. Валентина Семеновна үһүс обото бэйэтин аатынан кыыс, Жатайга олоһор, уола СГУ-га инженерной-технической факультетка үөрэнэр. Төрдүс обото Сардаана Ивановна Чурапчы орто окуолатыгар саха тылын учуутала. Суруйууга холонууларын улуус хаһыатыгар бэчээттэтэр. Бэһис обото Екатерина Ивановна -Хайахсыт уһууааныгар сизэстэрэ, түөрт оболоох. Оттон Эрилик Эристин иккис кэргэнинин Анисия Дмитриевналыг илпит кыһытара Тамара Семеновна Яковлева адыста оболомута. Улахан Венера Егоровна Яковлева үрдүк үөрэхтээх библиотекар, Ил Түмэн Барастабытталларин палататын бастаки председателэ А.П.Илларионов кэргэнэ, үс оболоох, үс сизнээх. Иккис кыһыа Варвара Агафьевна Андреева идэтинэн инстэнэһэр, Нерюнгрига олоһор. Түөрт оболоохтор, алта сизнээхтэр. Үһүс кыыс Людмила Агафьевна Пестрякова биологической наука кандидата, СГУ-га үлэлиир. икки оболоохтор, икки сизнээхтэр. Төрдүс обото Иннокентий Агафьевич Адамов Мирнайга "Новая" совхоз суоптара, уоллаах кыыс оболоох, сизнээх. Бэһис обото Анисия Агафьевна—тренер, икки уоллаах. Алтыс обото Лариса Агафьевна Дьокуускайга кэргэнинин иккис эргизтинэн дьырыктаналлар, үс оболоохтор, Кычкинар дьэри маллар. Сэттис обото Мария Агафьевна Пестерева

ОЛОБУН, АЙАР ҮЛЭТИН ТУҢУНАН

Тобуроков Н. Писатель корчагинской закладки: О жизни и творчестве. — Якутск: Кн. изд-во, 1979. — 152 с.
Тобуроков Н.Н. Эрилик Эристин: Олоһун уонна айар үлэтин туһунан очерк. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1963. — 118 с.
Тобуроков Н. Эрилик Эристин олоһун уонна айар үлэтин туһунан очерк. — Чурапчы, 1992. — 53 с.
Эрилик Эристин туһунан ахтылар. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1992. — 140 с.

Алексин А. Как восходило солнце // Слово русской критики о якутской литературе. — Якутск, 1986. — С. 169.
Габышев Н. Утүө аргыстар: Орто уонна улахан саастаах оболорго. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1982. — 190 с. Кийи туһунан. — С. 155—172.
Данилов Р.П. Ус моһолу мүлчү түспүтэ: Ахтыһы // Чолбон. — 1992. — №1. — С. 110—111.
Доосо. Сизнээр // Чолбон. — 1990. — № 10. — С. 88—92.
Жирков С. Олох кырдыгыттан суруллубут роман // Хотугу сулус. — 1982. — № 1. — С. 89—93.
Попов Г.В. Хантан хаһынаахпытый? Саха народнай суруйааччыларын төрүттэрэ. — Дьокуускай: Бичик, 1988. — 142 с. Кийи туһунан. — С. 70—77.
Попов Г.В. Эрилик Эристин төрүттэрэ-уустара // Чолбон. — 1992. — № 1. — С. 101—109.
Суруйааччы С.С. Яковлев — Эрилик Эристин төрөөбүтү 90 сыла туолуутугар // Хотугу сулус. — 1982. — № 1. — С. 88—89.
Тищенко В. Уроки Эрилик Эристина: К 90-летию со дня рождения // Полярная звезда. — 1982. — № 1. — С. 117—123.
Тобуроков Н. Эрилик Эристин: Неюбилейн, размышления // Поляр. звезда. — 1992. — № 2. — С. 171—174.
Тумат С. Дьаба баһын бүгүһүтэ // Чолбон. — 1992. — № 1. — С. 120—127.
Филиппов Е.М. Эрилик Эристин туһунан Ахтыһы // Хотугу сулус. — 1987. — № 7. — С. 76—87.
Харитонов П. Убайым кэриэстэ этэ: Ахтыһы // Чолбон. — 1992. — № 1. — С. 112—113.
Чешенко Л. Об Эрилик Эристине // Слово русской критики о якутской литературе. — Якутск, 1986. — С. 170—171.
Эрикинэн. Хайыг охсунуу // Чолбон. — 1992. — № 1. — С. 126—127.

Егоров А., Протодяконов В., Павлова В. Писатели Якутии: Биобиблиографический справочник. — Якутск: Кн. изд-во, 1981. — 272 с. Кийи туһунан. — С. 236—239.
Кириллин Д.В., Павлова В.Н., Шевков С.Д. Писатели земли Олонхо: Биобиблиографический справочник. — Якутск: Бичик, 1995. — 304. Кийи туһунан. — С. 253.
Кириллин Д.В., Павлова В.Н., Шевков С.Д. Писатели Земли Олонхо: Биобиблиографический справочник. — Якутск: Бичик, 2000. — 446. Кийи туһунан. — С. 438—440.

АЙЫМНЬЫЛАРА

- Талыллыбыт айымньылар. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1948. — 352 с.
- Талыллыбыт айымньылар. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1954. — 544 с.
- Айымньылар: 2 томнаах. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1969. Т. 1—596 с. Т. 2—520 с.
- Суоруна соруктамыт: Пьеса. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1931. — 28 с.
- Бассабын Тэжээн: Поэма. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1934. — 23 с.
- Уйбаан Дууһа: Кэпсээн. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1934. — 23 с.
- Тулаайах Уйбаанчык: Поэма. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1935. — 41 с.
- Революция уолаттара: Сэхэн. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1936. — 66 с.
- Айналбан: Сэхэн. — М. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1937. — 1937. 88 с.
- Кэриэс туолуута: Сэхэн. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1939. — 116 с.
- Маарыкчаан ыччаттара: Роман. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1942. — 206 с.
- Кэпсээннэр уонна пьесалар. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1963. — 190 с.
- Революция уолаттара: Сэхэн, роман. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1979. — 360 с.
- Буура Дохсун: Олонхо. — Дьокуускай: Бичик, 1993. — 416 с.
- Маарыкчаан ыччаттара. — Кэриэс туолуута. — Кэпсээннэр. — Дьокуускай: Кинигэ изд-во, 1983. — 584 с.

Маарыкчанские парни: Роман / Пер. А.Ольхон. — Иркутск: Кн. изд-во, 1948. — 220; М.-Л.: Детгиз, 1951. — 168 с.; М.-Л.: Детгиз, 1956. — 190 с.; Иркутск: Обл. кн. изд-во, 1962. — 186 с.; М.: Современник, 1974. — 192 с.
Молодежь Маарыкчана: Отрывки из повести / Пер. М.А.Кротова. — Якутск: Кн. изд-во, 1948. — 54 с.
Повесть и рассказы. — М.: Сов. Россия, 1964. — 143 с.



бухгалтер, Дьокуускайга олоһор, икки уоллаах. Ахсыс обото Тамара Агафьевна Савинана түөрт оболоох, Хайахаха олоһор, уһууаанына повардыыр. Дьэ, ити курдук Эрилик Эристин икки кыһыа 13 сизни күн сириг көрдөрөн орто дойдуну олоһуттан барбытара. Сизнээрэ улаатанар 33 оболоһунулар, 13 сизнээһинилэр. Ааспыт кэмнэргэ Эрилик Эристинин аатынан колхоз, совхоз Саха сириг Суруйааччыларын соһуун кытта ыкса сибээһи туһунан бэркэ шэфтэлэн үлэлээбиттэрэ. Совхозка Чакыр, Хайахсыт, Хадаар, Хопторо нэһиликтэрэ киирэллэрэ. Суруйааччылартан Эрилик Эристин аатынан республикатаабы литературнай бириэмийэ лауреаттарын ортолоругар баллар: С.Т.Руфов, Н.Н.Тобуроков, А.В.Кривошапкин, И.Е.Федосеев, А.С. Бродников, С.Ф.Софронов, казах прозагана К.К.Турсункулов. Ити садаламыт үтүө үгэс тохтогуллан хаалбыта холмоллоох. Саха сириг суруйааччылар Толоонно икки тээстээх сынньанар дьыллэнэ сылдыбыттар, Эрилик Эристин музейа ССРС араас мунуктарыттан суруйааччылары кытары ыкса сибээһи олоһтообута. Ол барыта уларыһы-тэлэрийин сылларыгар умкулунна. Бу үгэс хаттаан сөргүтүлүнэр төһө эрэ ыч-

чакка, нэһилиһиннээбэ туһалаах буолар этэ. Бүгүһүнү калуөһү ыччакка Эрилик Эристин олоһон ааспыт олоһун, айар үлэтин кизэниг сирдатар, кэпсир, үөрэтэр хайаагар да наада. Эр санаалаах, энсэр эгинлээх Эрилик Эристин эрбэй эгэринэн тэлбит олоһо-бүгүһүнү уонна кэлэр калуөһүн ыччакка үтүөсүнээх холобур буолар дьоннаах олох. Онон саха норуотун тапталлаах суруйааччыта С.С.Яковлев-Эрилик Эристин төрөөбүтү 110 сылынан умнууга хаалбыт үтүөкэн үгэстэри хаттаан сөргүтүүгэ, кийи аатын-суолун үйэтиһигэ үлэлэр улуус да, республика да талыһанарынан ытыллыахтара дин эрэнэбит.

Мария ГЕРАСИМОВА — Сэгээрэ, РФ культуратын үтүөлээх үлэһитэ.

Хаартыскаларга:
 1. С.С. Яковлев — Эрилик Эристин.
 2. 1921 с. тариллибит Чурапчы бобобуой дружината, Иккис кээкэээ ханастан үһүс Н.Д. Кривошапкин Уот Сүбүрүүскай, бэһис С.С. Яковлев — Эрилик Эристин.
 3. Эрилик Эристин аттыгар кэргэнэ Дария аҕаларунуу.
 4. Суруйааччы кинизэлэрэ.

САВВИНА Августина Степановна



Августина Степановна ис айылбастыттан күн-холку көвүстээх, аыйах сагаллаах, элбэх биллилээх, идэтин үчүгэйдик баһылаабыт, ФАП коллективин туруу, уонунан сылларга туттаах үлэһитэ этэ. Коллективни түмэрэ, үлэ-хамнас үтүө үгэстэрэ утумнаах буолууларын максималлаабыт. Ийэлэр, оворол доруобуйаларын харыстабыллар нэһиликкэ олох-дьаһах тупсуутун тэрийсэрэ, санитарнай-сырдатар үлэни утумнаахтык ыытара. Араас сыстыганнаах, малярна, илистик, трахома ыарыылары суох оңорууга, сэллик ыарыыны уодьуганнааһынгга сыраласпытга, улахан кылаатын киллэрбитэ.

Улуус эмин үлэһиттэрэ нар сүтүктэннэбит. Тохсуньу 19 күнүгэр 41 сыл акулшерканын үлэһит, айылбастан айдарылаах дьыккээх аанныл А.С. САВВИНА 84 сааһыгар биниги кэксэбиттэн туората.

Августина Степановна 1917 с. Сунтаар улуунун Садын нэһилиэгэр булчут кэргэнигэр төрөөбүтэ. Эрдэ төгүрүк тулааһа хаалан, детдомага интиллибитэ. 1935 с. детдом салалтатын төмөтүнэн Дьокуускай-ааһы фельдшерскэй-акушерскэй оскуолага үөрэнэ киирбитэ. 1938 с. бүтэрэн, акушерка идэлээх Верхоянскэй оройуонун Боруулаах нэһилиэгэр ананан үлэни ийибитэ. Манна сэрин ыар сылларын хаһан 8 сыл дьыккээхчэ эдэр киһи уяана-хатаһа быһаарыллар тургуутуну чистээхтик барбыта. Кини оҕо көтөбөөчү эмээхситтэри, араас "норуот эмчиттэрин" солбууйан, туундара усун чуумнары кэрийэ сылдьан оболонор дьахталларга, нарыһахтарга научнай төрүккэ олоһурут көмөнү сатабыллаахтык оңороро. Ити курдук бу хоту дойдуга дьон олоһор-дьаһаһар дьыккээх культурнай революция барытыгар кыттыбыта. Дьон-сэргэ өйдүүр-салыыргына үлэһитэ. Манна олоһун аргыһын, биниги эмир дойдулаахтык, учуулаһы сылдьар Павлов Яков Гаврильевичи көрсөн чал буолбуттара.

Өр сыллаах, энкилэ суох, таһаарылаах үлэти икки "Килбизинээх үлэтин иһин", "Үлэ ветерана" медалларынан, Саха АССР Верховнай Советин Президиумун Бочуотунай грамоталарынан, үгүс-элбэх Бочуотунай грамоталарынан Махтал суруктарынан балластэммитэ.

Үлэ Кыһыл Знамята орден, үлэ ситиһилэрин уонна үлэ килбизин иһин медаллар кавалердара, Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, оройон бочуоттаах гражданина Яков Гаврильевич Пааловтын алта уонган таһса сыл сарын-сарынардыттан өйөөһөн кэргэнни дьоллоохтук олордун. Түөрт үтүөкэн оҕолорун үлэһит, ыал оңордулар, элбэх сиэн туһаһын, хас да хос сиэн миннигыһин билэн бардылар. Кыргытара Люция Яковлевна уонна Любовь Яковлевна ийэлэрин туйаһын хатаран эмчит-сиэстэрэ буолан төрөөбүт улуустарын дьоннорун-сэргэлэрин доруобуйаларын харыстабыллар ийэлэрин чизини түүһүн биэрбэт курдук үлэни сылдьаллар.

Бу ыар түгэнигэ Люция уонна Любовь Яковлевналарга, Августина Степановна атын оҕолоругар, сизинэригэр уонна хос сиэннэригэр дини кутурбаммытын тиздэбит. Августина Степановна сыралаах үлэти, сырдык мөссүөнү улуус эмчиттэригэр умчулуу суоба, кини хаалларбыт үтүө үгэстэрэ эдэр эмчиттэрэ салсына.

Улуустаабы киин балыһа администрацията, профкома.

Сиппик-холлут специалист биниги оройуонмутугар 1948 с. калбита уонна 1980 с. дизери 32 сыл устата, ксун Мугудайга, сүрдээх аһаарылаахтык, үтүө суобастаахтык үлэһитэ. Ангардас Мугудайга 1300 ас да калуена сана дьон күн сырдыгын көрөлөрүгэр көмөлөспүтэ. Бүтүн нэһилик күн-күбэй ийэтин буолбута.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҢАНЫ!

Күн айы Чуралчы-Дьокуускай-Чуралчы маршрутунан дьону таһабыт. Билсэр телефоннар: Чуралчыга 42-295, Дьокуускайга - 45-71-86. Хатылыттан, Төлөйтөн, Мугудайтан дьону ылабыт. Уус-Алдан Бээрийтигэр дьону ыларга сакаас хомуйабын.

Чуралчы-Дьокуускай-Чуралчы маршрутунан дьону таһабыт. Билсэр тел.: Чуралчыга - 41-266, Дьокуускайга - 45-33-00.

Күн айы Чуралчы - Дьокуускай - Чуралчы маршрутунан дьону таһабыт. Тел. 42-292, 42-357

ЭБЭРДЭЛЭБИТ

С.А.Новгородов аатынан Чуралчы орто оскуолатын үлэһитин МАКАРОВА Анна Алексеевнаны олоһун орто амурбанынан - 50 саасынан итинтик эбэрдэлибит!

Эйиэхэ тус бэйэбэр уонна дьиз кэргэтигэр кытаанах доруобуйаны, дьоллоох-саргылаах олоһу, сир урдүгэр баар бары үчүгэйи-кэрэни баһарабыт.

Үлэ сыйлаһтынан, дьонго үтүө майгыһынан, ылыктаах тылынан, үтүө субьикан аймах-билэ дьонгог тириэх буол.

Оскуола коллектива, администрацията, профкома.

Бэйэбит үлэһитинин, С.А.Новгородов аатынан Чуралчы орто оскуолатын бүгүлгөтөрүтүтүн үлэһитин СОФРОНОВА Татьяна Николаевнаны орто дойдуга оларбутук орто амурбанынан итинтик, истинник эбэрдэлибит!

Инникитин да кырдыар дьизни билимээккэ, өрөгөй-үөрүү үктэллэнэн, дьол-саргы аргыстанан, туйгун доруобуйалаах дьиз кэргэниг, сизинэриг орто туһагар үөрэ-көтө олараргар, үлэлииргэр баһарабыт.

Оскуола коллектива, администрацията, профкома.

Күндүтүк саныыр киһибитин, хоту көһөрүлүү кыттыгылааһын, үлэ ветеранын, Чуралчы сэлэиннэтин олоһоһун МАКАРОВА Бая Алексеевнаны 70 саасынан истинник эбэрдэлибит!

Үтүө санаалаах күндү киһибитигэр үчүгэй доруобуйаны, үөрэ-көтө дьоллоохтук-саргылаахтык уһунук олараргар баһарабыт.

Уолун Гоша, кийитин Даша, сизинэрин, аймахтарың Макаровтар, Гоголевтар, Скрябиннар, Михайловтар, Поповтар, Захаровтар дьиз кэргэттэрэ.

ТРЕБУЕТСЯ

В Чуралчинском федеральном суде водитель. Обращаться по тел. 41-319, 41-118.

АТЫЛЫБЫТ

1999 сыллаах, үчүгэй туруктаах УАЗ-3962 ("Санитарка") автомашинаы. Билсэр телефоннар: 41-155, 41-777.

Талталаах уолбут, быраапыг, Чуралчы сэлэиннэтин олохтооҕо

ПАВЛОВ Семен Иванович

эдэр сааһыгар хомойтолоохтук олохтон туораабытын, динниг курутуйан туран, аймахтарыгар, таһаарыстарыгар, билэр дьонулар иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, эдьиниэ, убайа, саҕаһа.

Кутурбанын тиздэллэр:

- Күндү уоллара Семен Иванович хомойтолоохтук өлбүтүнэн төрөлүттэригэр Иван Иванович, Ирина Семеновна Павловтарга ЧФКСИ уонна ЧРОСИО коллективтара, холбоһуктаах профкомнара.

- Ийэтигэр, Чуралчы сэлэиннэтин "Чуораанчык" уһууһун урукку үлэһитигэр Ирина Семеновна, эдьиниэгэр, уһууһан итэҕинин көмөлөөһүнүгэр Наталья Ивановна, аҕатыгар Иван Ивановичта таһымр оҕолоро, быраата Павлов Семен Иванович хомойтолоохтук өлбүтүнэн "Чуораанчык" уһууһан коллектива, үөрэх үлэһиттэрин профсоюзун улуустаабы комитетта.

- Күндү сизинэригэр, бырааттара, убайдара Павлов Семен Иванович олохтон туораабытынан ийэтигэр Ирина Семеновна, аҕатыгар Иван Ивановичка, эдьиниэгэр Наташа, убайыгар Ваняга Чуралчы сэлэиннэтигэр эбэтэ, элэтэ, Мындаһаайыттан Ноевтар, Дьокуускайтан Павловтар.

- Күндү быраата Павлов Семен Иванович эдэр сааһыгар күн сириттэн суох буолбутунан дьүөгэлэригэр Наташага уонна кини дьиз кэргэттэригэр дьүөгэлэрэ, таһаарыстара Марианна, Коля Романовтар, Ира, Лена Соловьевалар, Иза Васильева, Андрей Собакин, Володя Никитов.

Кытаанах нэһилиэгиттэн төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо

ЯКОВЛЕВА Ульяна Федоровна

уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн дини кутурбанын тиздэллэр:

- Кыһыгар Свеклана Константиновна, күтүөтүгэр Николай Афанасьевич Федотовтарга, сизинэригэр Ольга, Афонья "Мындаһаайы ТХПК коллектива.

- Күндү ийэтэ Яковлева Ульяна Федоровна өлбүтүнэн Федотова Светлана Константиновнага дьүөгэлэрэ Екатерина Захарова, Александра Окочешникова, Ирина Попова, Ездоня Соловьева, Любовь Аммосова.

ДЬИЗ КЭРГЭННЭ С. А. НОВГОРОДОВКА АНАЛЛААХ КОНКУРС

Саха омука бастакынан суругу-бичиги, саха тыла сайдытыгар улахан кылаатын киллэрбит тыл үөрэхтээх, лингвист-ученый Семен Андреевич НОВГОРОДОВ төрөөбүтэ 110 сылын көрсө улууска "Ийэ тыл" түмсүү "Уус-уран айар тыллаах дьиз кэргэн" дьиз конкурсу тэрийэн ыытар.

Сыала-соруга:
- улууска С.А. Новгородов төрөөбүтэ 110 сылын көрсө былааннаах үлэни түөлбөлэригэр, оскуолаларынан көвүлээн тэрийии;

- С.А. Новгородов олоһун, үлэтин үйэтигэр анал дьаһалынан ийэ тылга, сизгэ-майгыга, норуот педагогикатыгар болгомотону түмэн үлэһитин;

- үүнэр кэнээри ычат төрөөбүт дойдутун туһунан билиитэ-көрүүтэ, өйө-санаата сайдарыгар айымнылаах үлэ суолтатын үрдэтти.

Конкурс тыл ыйыгар нэһиликкэтэргэ түөлбөлэригэр ыытыллар, онтон түмүк күрэхтэһин олунньу 13 күнүгэр Чуралчытааһы народной театрга буолар.

Кытталар: эһэлээх эбэтэр эбэлээх, 1-3 оболоох дьиз кэргэттэр.

Көрүү-конкурс балаһманыта:
Бэйэни билиһиннэрин.

Көлүөнэлэр ситимнэринэн айар дьобуру көрдөрүү. Ханнык баһараар форманан, 25 мүнүтүтэ иһигэр.

Уус-уран тыл күрэһин түһүмэһэр киирсин:

- уус-уран хоһуйуу;
- уус-уран литератураны билэрэ;
- тыл-өс баайы, өс хоһоонун төһө билэрэ, сатаан туһанара.

Кыайылаахтары сыаналаах биригистэр күүтэллэр. ДЬИЗ КЭРГЭТТЭРИ КОНКУРСКА КӨХТӨӨХТҮК КЫТАРГЫТЫГАР ЫҢЫРАБЫТ!

Улуустаабы "Ийэ тыл" общество, улуус дьаһалтатын дьиз кэргэннэ отдела.

ҮӨРЭНЭЭЧЧИЛЭР, УЧУУТАЛЛАР БОЛҔОМТОПОРУГАР!

Улуус айар талааннаах оҕолорун айымныларын хомурунньуга бэчээттэнэн тахсытыгар бэлэмнэни үлэ сабалана.

1. Хомурунньукка оскуола аайыттан айар үлэни утумнаахтык дьарыктанар 3 оҕо 3-түү бастын айымнылар киирэллэр.

2. Оҕо (оскуоланы бүтэрбит да оҕо буолуон сөп) үс-бис сыл иһигэр суруйбут айымныларга ылылаллар. Айымны суруллубут сыла ыйылар.

3. Айар оҕо туһунан анкета маннык былаанынан толорулар:

- араспаанчыта, аата;
- төрөөбүт сыла, күнэ;
- төрөөбүт дойдута;
- хаһан, ханнык оскуолага үөрэнэ киирбитэ;
- билигин хаһна, хаһыс кылааска үөрэнэр (хаһнык үөрэх заведенийтэригэр);
- бастакы айымныта, айар үлэтин сабалааһына;
- ситиһиниэ, бэчээттэниитэ;
- үөрэтэр, дьарыктыыр учуутала.
- оҕо туһунан учуутал кылгас характеристиката (5-8 этин), ол оҕо дьобурун, уратыларын арийаргына сонундук суруллуохтаах.

Улуустаабы "Ийэ тыл" общество, саха тылын учууталларын метод-холбоһуга.

Биргэ үөскээбит, үөрэммит үөлэиннээхпит, Хайахсит нэһилиэгиттэн төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо, педагогический үлэ ветерана

ИЛЛАРИОНОВ Дмитрий Афанасьевич

уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оҕолоругар, кийиттаригэр, күтүөттэригэр, сизинэригэр, хос сизинэригэр, аймахтарыгар дини кутурбаммытын тиздэбит.

Чуралчы сэлэиннэтигэр Саввин Роман Максимович, Постников Дмитрий Сергеевич.

Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо, тыл, үлэ, доруобуйа харыстабыл ветерана

САВВИНА Августина Степановна

ыалдан өлбүтүнэн дини кутурбанын тиздэллэр:

- Оҕолоругар, кыһыгар, участкай балыһа лабораториягар Любовь Яковлевна, күтүөтүгэр Егор Егорович Окочешниковтарга, сизинэригэр, бары аймахтарыгар Мугудай нэһилиэгин дьаһалтата, участкай балыһа, уһууһан, "Эбэ-дик" социальный-культурнай киин, оскуола коллективтара, кырдыаһтар сьизэттэрэ, Маралаһы боһуөлэһин "Молодежная", "Илин" түөлбөлэрин олохтоохторо.

- Күндү ийэтэ Саввина Августина Степановна өлбүтүнэн медицинскэй үлэ ветерана Мохначевская Люция Яковлевнага Алардааһы балыһа коллектива.

Талталаах ийэлэр, Чуралчы сэлэиннэтин олохтооҕо, тыл ветерана

БАРАШКОВА Мария Дмитриевна

уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оскуола үлэһиттэригэр Пахомова Мария Константиновнага, Поталова Марфа Константиновнага дини кутурбаммытын тиздэбит.

Чуралчы орто оскуолатын коллектива, администрацията, профкома.

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Улуус дьаһалтата, Редакция. Хаһыат сахалык тыллынан оптуорунньукка, чэппиэргэ, субьотага таһсар. Хаһыат индексэ: 54907

"Сага олох" редакциянай-издательскэй холбоһук. Оффсетнай бэчээт. Сакааһын № 9. Тираж 2170. 23.01.2002 с. бэчээккэ бэриллинэ.

Автор суругар этилэр санаа редакция позициятыгар махдык сөз түбэһэр буолбатах. Сурукка ыйыллар чакчылар кырдыктыахтарыгар эһиттиһин автор тус байагы сүтэр.

Редактор ПИПОВЕГ. ААДЫРЫСЫТ: 678670. Чуралчы езд. Карл Маркс уул. 26 "а". ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор - 41-332, отделлар - 41-265. E-mail: savaoloh@churalsakha.ru